

Yunusova Gulruhoy Vohidjon qizi

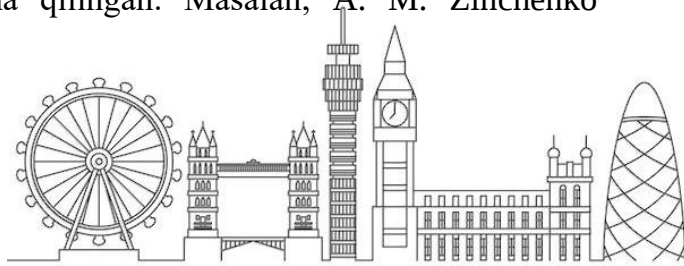
*Andijon Davlat Pedagogika Instituti Tasviriy san'at va
muhandislik grafikasi 3-bosqich 302-guruh talabasi*

Annotatsiya: *Maqolamda asosan tasviriy san'atda rangshunoslik asoslari, ranglarning psixologik ta'siri va estetik vazifalari o'rganiladi. Rangshunoslik — tasviriy san'atda ranglarning estetik va psixologik ta'sirini o'rganadigan ilmiy soha bo'lib, u tasviriy san'atda milliy qadriyatlarning ifodalanishida muhim rol o'ynaydi. Maqolada ranglarning tasviriy san'atdagi roli, ularning inson psixikasiga bo'lgan ta'siri va san'at asarida ranglar yordamida milliy ruhni aks ettirish masalalari ko'rib chiqiladi. Ranglar nafaqat estetik, balki psixologik ahamiyatga ham ega bo'lib, ular inson ruhiyatiga turli ta'sirlar ko'rsatadi. Maqolada rangshunoslik nazariyasi va uning san'atdagi amaliy qo'llanilishi tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *rangshunoslik, ranglar, psixologik ta'sir, estetik, tasviriy san'at, milliy qadriyatlar, ranglar palitrasi*

Kirish: Tasviriy san'atda ranglar nafaqat estetik vosita sifatida ishlatiladi, balki inson ruhiyatiga, hissiyotlariga va tafakkuriga ta'sir etuvchi kuchli vosita hisoblanadi. Ranglar orqali tasviriy san'at asarining tuzilishi, uning ifodalovchi kuchi va estetik ahamiyati shakllanadi. Rangshunoslik esa ranglarning psixologik va estetik ta'sirini o'rganadigan ilmiy soha bo'lib, u tasviriy san'atda milliy qadriyatlarni aks ettirishda muhim rol o'ynaydi. Ranglar, insonning ruhiy holatini aks ettirish, uning hissiyoti va ma'naviyatini ifodalash uchun keng qo'llaniladi. Masalan, qizil rang ehtiros va quvvatni, ko'k rang tinchlik va osoyishtalikni, yashil rang esa tabiat va yangilanishni aks ettiradi. Ushbu ranglar tasviriy san'atda milliy qadriyatlarni ifodalashda ishlatilganda, ular xalqning madaniy va tarixiy xususiyatlarini aks ettiradi. Rangshunoslik tasviriy san'atda ranglarning o'rni va ta'sirini chuqur o'rganish bilan birga, ranglarning psixologik va hissiy ta'sirini ham tahlil qiladi. Ranglarning inson ruhiyatiga bo'lgan ta'siri, ularning turli his-tuyg'ularga chaqirishi, hamda ranglar yordamida tasviriy san'at asarining yoritilishi va shakllanishi o'rganiladigan asosiy masalalardan biridir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi: Rangshunoslik tasviriy san'atda ranglarning estetik va psixologik ta'sirini o'rganadigan ilmiy soha sifatida alohida o'rin tutadi. Rangshunoslik ilmiy va amaliy yondashuvlar yordamida ranglarning hissiy va ma'naviy ta'sirini, shuningdek, san'atdagi estetik vazifalarini aniqlaydi. Ranglarning estetik va psixologik ta'sirini o'rganish orqali tasviriy san'at asarlarining tomoshabinga qanday ta'sir qilishi mumkinligini tushunish mumkin. Rangshunoslik sohasida olib borilgan tadqiqotlarda, ranglarning psixologik ta'siri va uning turli hissiy holatlarga qanday ta'sir qilishi ko'plab ilmiy manbalarda muhokama qilingan. Masalan, A. M. Zinchenko

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

o'zining rangshunoslikka oid ishlarida ranglarning inson ruhiyatiga bo'lgan ta'sirini chuqur o'rganadi va ranglarning kayfiyatni, his-tuyg'ularni qanday o'zgartirishi haqida so'z yuritadi. Zinchenko ranglarning har birining alohida bir psixologik ta'siri borligini va bu ta'sirlarning turli hissiyotlar va kayfiyatlarni shakllantirishda qanday rol o'ynashini ko'rsatadi. Ranglar, masalan, ko'k rang, tinchlikni va osoyishtalikni aks ettiradi, qizil rang esa ehtirosni, energiyani bildiradi. Ranglarning bunday ta'sirini san'atda ifodalash, tomoshabinning psixologiyasiga bevosita ta'sir qiladi. Rangshunoslikdagi yana bir muhim yondashuv — bu ranglarning psixologik ta'siri. Ranglar, nafaqat estetik jihatdan, balki odamlarning ichki holatiga ham ta'sir etadi. Masalan, L. M. Lur'ya tomonidan olib borilgan rangshunoslik tadqiqotlarida, ranglarning insonning hissiy holatiga ta'siri alohida tahlil qilingan. Lur'ya ranglarning hissiy ta'sirini o'rganishda ularning turli sharoitlar, ijtimoiy va madaniy kontekstlarda qanday ishlatilishini aniqlaydi. Shunday qilib, ranglarning san'atdagi roli nafaqat estetik, balki psixologikdir. Ranglarning ma'lum bir psixologik ta'sirini tasviriy san'atda ishlatish tomoshabin bilan san'at asari o'rtasida alohida hissiy bog'lanishni yaratadi. San'atshunoslikda ranglarning o'rni va ta'siri haqida ko'plab ilmiy tadqiqotlar mavjud bo'lib, ular ranglarning estetik va psixologik ta'sirini o'rganishga qaratilgan. Masalan, G. Akhmedov o'zining rangshunoslikka oid ishlarida ranglarning san'at asarlaridagi roli va ularning tomoshabinlarga bo'lgan ta'sirini yoritadi. Akhmedov ranglarning milliy san'atdagi ahamiyatini va ranglar orqali milliy qadriyatlarining ifodalanishini ko'rsatadi. Uning fikricha, ranglarning milliy san'atlardagi ta'siri nafaqat estetik, balki madaniy jihatdan ham muhimdir. Akhmedov milliy san'atda ishlatiladigan ranglarning o'ziga xosligini, ularning xalqning urf-odatlar va madaniy an'analar bilan bog'liq ekanligini ta'kidlaydi. Rangshunoslik nazariyasi bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar ranglarning tasviriy san'atdagi o'rni va ta'sirini tushunishga yordam beradi. Ranglar o'rtasidagi kontrast va uyg'unlik san'at asarining umumiy tuzilishini shakllantiradi. Kompozitsiyadagi ranglarning roli, biror asar va uning mazmuni bilan bog'liq bo'lib, ranglarning ishlatilishi asarlarning o'ziga xosligini, ruhiyatini va estetik qiymatini aniqlaydi. S. M. Qosimov ranglarning san'atda ishlatilishini rangshunoslik nazariyasi asosida chuqur tahlil qiladi va ranglarning o'ziga xos ta'sirini o'rganishda san'atshunoslarning metodologik yondashuvlarini yoritadi.

Metodologiya: Tadqiqotda kontseptual tahlil, rangshunoslik usullari, psixologik tahlil va san'atshunoslik metodologiyasiga asoslangan yondashuvlar qo'llaniladi. Ranglarning estetik va psixologik ta'sirini aniqlash uchun ranglar palitrasining psixologik ta'sirini va ranglarning bir-biriga ta'sirini o'rganish zarur. Ranglarning psixologik ta'sirini o'rganish, tasviriy san'at asarlarining tomoshabinlar ustidan yaratadigan ta'sirini aniqlashga yordam beradi. Shuningdek, ranglarning estetik funksiyasini o'rganish orqali san'at asarining umumiy mazmuni va tasviriy shakli kuchaytiriladi.

Muhokama va natija: Tasviriy san'atda rangshunoslikning o'rni va ranglarning psixologik ta'siri haqida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, ranglarning san'at

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

asaridagi roli juda muhimdir. Ranglar nafaqat estetik, balki hissiy va psixologik jihatdan ham tomoshabinga ta'sir qiladi. Ranglarning o'ziga xos psixologik ta'siri tomoshabinning kayfiyatini, hissiyotlarini va tafakkurini shakllantirishga yordam beradi. Ma'lum ranglar, masalan, qizil, energiya va ehtirosni, ko'k, tinchlik va osoyishtalikni, yashil esa tabiat va yangilanishni aks ettiradi. Bu ranglar san'atda o'ziga xos muhitni yaratish, tomoshabinlarni o'ziga jalb qilish va ularni hissiy jihatdan ta'sir qilish imkoniyatini beradi. Rangshunoslik nazariyasining amaliy qo'llanilishi ranglar palitrasining o'ziga xosligini aniqlash va ranglar yordamida milliy qadriyatlarni aks ettirishga yordam beradi. Ranglarning psixologik ta'siri san'at asarining tomoshabinlar ustida qanday iz qoldirishini belgilaydi. Ranglarning har biri alohida psixologik ahamiyatga ega bo'lib, bu ta'sir san'at asarining umumiy mazmunini va uning hissiy ta'sirini kuchaytiradi. San'atshunoslar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ranglar o'rtasidagi uyg'unlik va kontrast nafaqat asarlarning estetik qiymatini oshiradi, balki asarlarning o'ziga xosligini yanada kuchaytiradi.

Ranglarning estetik va psixologik ta'siri tasviriy san'atda milliy qadriyatlarning ifodalashida muhim rol o'ynaydi. Milliy san'atda ranglarning ishlatilishi o'ziga xos bo'lib, har bir millatning madaniy an'analari, tarixiy merosi va mentalitetiga mos ravishda ranglar palitrasi shakllanadi. Masalan, O'zbekistonning milliy san'atida yashil, qizil va sariq ranglari ko'p ishlatiladi. Yashil rang tabiat va yangilanishni, qizil rang ehtiros va energiyani, sariq rang esa quvvat va ijobiy kayfiyatni aks ettiradi. Ushbu ranglar O'zbekistonning madaniy an'alarini, tarixiy xotirasini aks ettiruvchi muhim vositalardir.

Bundan tashqari, rangshunoslik ranglarning inson ruhiyatiga ta'sirini aniqlashda va tasviriy san'atda ranglarning samarali ishlatilishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ranglarning psixologik ta'siri, rangshunoslik nazariyasiga asoslanib, nafaqat estetik, balki ruhiy ta'sirni kuchaytirish imkoniyatini beradi. Ranglarning o'ziga xos ishlatilishi san'at asarining umumiy tuzilishini va tomoshabinning hissiy holatini shakllantirishga yordam beradi. Ranglar nafaqat san'at asarlarini go'zal qilish, balki ularni yanada ma'naviy va hissiy jihatdan boyitishga yordam beradi. Rangshunoslik va tasviriy san'at orasidagi bog'liqlikni anglash, ranglarning ta'sirini to'g'ri ishlatish, san'at asarining samarasini oshirishga yordam beradi. Ranglarning estetik va psixologik ta'sirini anglash, tasviriy san'atdagi ranglarning amaliy qo'llanilishini yanada mukammallashtiradi. San'atshunoslar ranglarning psixologik ta'sirini o'rganishda yangi yondashuvlar yaratish va ranglarning estetik qiymatini yanada oshirishga harakat qilmoqdalar. Ranglarning ishlatilishi nafaqat estetik jihatdan, balki san'at asarining hissiy va ruhiy ta'sirini kuchaytirishda ham muhim ahamiyatga ega. Ranglarning psixologik ta'siri haqida olib borilgan tadqiqotlar va rangshunoslik yondashuvlari, san'atda ranglarning roli va uning psixologik ta'sirini tushunishga yordam beradi. Ranglar palitrasining o'rganilishi, ranglarning o'ziga xos ta'sirini va ularning estetik jihatlarini aniqlashda yordam beradi. Ranglarning psixologik

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

ta'sirini o'rganish, tasviriy san'atda ranglarning samarali ishlatilishini va tomoshabinning hissiy ta'sirini yanada kuchaytiradi.

Natija: Rangshunoslikning tasviriy san'atdagi o'rni va ranglarning psixologik ta'siri haqida olib borilgan tahlillar natijasida shuni aytish mumkin ki, ranglar tasviriy san'atda nafaqat estetik, balki psixologik jihatdan ham katta ta'sirga ega. Ranglar yordamida san'at asarlarining hissiy ta'siri kuchayadi, tomoshabining ruhiyatiga ta'sir o'tkazish imkoniyati yaratiladi. Ranglar palitrasining psixologik ta'siri va uning san'at asaridagi o'ziga xos roli, ranglarning estetik funktsiyalarini chuqur tushunishga yordam beradi. Rangshunoslikning amaliy qo'llanilishi, ranglarning estetik qiymatini oshirish va san'at asarining ruhiy va hissiy ta'sirini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Ranglar, shuningdek, milliy qadriyatlarning aks ettirilishida muhim vosita sifatida ishlatiladi. Milliy san'atda ranglarning ishlatilishi o'ziga xos va har bir millatning madaniy an'alariga mos keladi. Rangshunoslikni chuqur o'rganish, tasviriy san'atda ranglarning roli va uning psixologik ta'sirini aniqlashga yordam beradi. Ranglar san'atning estetik va psixologik imkoniyatlarini kengaytiradi va ularni tomoshabinlarga yanada chuqurroq yetkazishga imkon beradi.

Xulosa: Ushbu maqolada tasviriy san'atda rangshunoslik asoslari, ranglarning estetik va psixologik ta'siri, shuningdek, ranglarning milliy qadriyatlarni aks ettirishdagi roli batafsil tahlil qilindi. Rangshunoslik, nafaqat ranglarning estetik jihatlarini, balki ularning inson psixologiyasiga bo'lgan ta'sirini o'rganadigan ilmiy soha sifatida tasviriy san'atda muhim o'rin tutadi. Ranglarning psixologik ta'siri tomoshabinlar ustida kuchli hissiy ta'sir o'tkazib, san'at asarining umumiy estetik qiymatini oshiradi. Har bir rangning o'ziga xos psixologik ta'siri, ularning bir-biriga moslashuvi va kontrasti, san'at asarini ko'rgan tomoshabinlarda turli his-tuyg'ularni uyg'otadi.

Ranglar yordamida tasviriy san'atda milliy qadriyatlarni aks ettirish, san'at asarining mazmunini, o'ziga xosligini va xalqning ruhiyatini ifodalashga yordam beradi. Milliy san'atda ranglarning ishlatilishi o'ziga xos bo'lib, ularning xalqning madaniy, tarixiy va etnik an'analari bilan chambarchas bog'liq ekanligi ko'rsatilgan. Ranglarning estetik funktsiyasi, ularning tomoshabin bilan o'zaro aloqasi va ranglarning ma'naviy ta'siri san'atning mukammal tuzilishini ta'minlaydi. Ranglarning estetik va psixologik ahamiyati tasviriy san'atda ranglar palitrasining zaruriyatini ko'rsatadi. Ranglar palitrasining ishlatilishi san'at asarining shaklini, tuzilishini va mazmunini to'ldiradi. Ranglarning bir-biriga nisbatan ta'siri, ular orasidagi kontrastlar va uyg'unliklar, tasviriy san'atda umumiy estetik muvozanatni saqlashga yordam beradi. Ranglarning psixologik ta'siri tomoshabinni chuqur hissiy ta'sirga keltiradi, ularning kayfiyatini o'zgartiradi va ular bilan bevosita aloqada bo'ladi. Buning natijasida san'at asarlari nafaqat ko'rish, balki hissiyotlarni ham uyg'otadi, bu esa rangshunoslikning san'atga qo'shgan muhim hissasi bo'ladi. Bundan tashqari, rangshunoslik va ranglarning psixologik ta'siri san'at asarlarining ta'sirini yanada kuchaytiradi. Ranglarning ishlatilishi nafaqat estetik jihatdan, balki ruhiy ta'sirni kuchaytirish, tomoshabinlarning kayfiyatini shakllantirish va

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

ular bilan o'zaro hissiy aloqani mustahkamlash imkoniyatini yaratadi. San'atshunoslik va rangshunoslikning integratsiyasi orqali, ranglarning psixologik va estetik ta'siri yanada mukammal tarzda amalga oshiriladi. Shuningdek, ranglarning milliy qadriyatlarni aks ettirishdagi roli alohida e'tiborga molikdir. Har bir millat o'zining ranglarga bo'lgan alohida qarashlarini va ranglar orqali madaniy va tarixiy merosini ifodalashni maqsad qilgan. Ranglar yordamida milliy qadriyatlar o'z ifodasini topadi va bu ranglar xalqning o'ziga xosligini, uning madaniyatini va tarixi bilan bog'liqdir. Ranglar san'atda xalqning ma'naviyatini, urf-odatlarini va dunyoqarashini aks ettiradi. Bunday ranglar o'ziga xos psixologik ta'sirga ega bo'lib, san'at asarlari orqali tomoshabinlarga xalqning ruhi va madaniyati haqida chuqur ma'lumot beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Akhmedov, G. (2010). Rangshunoslik asoslari. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Ibragimov, A. (2005). Milliy qadriyatlar va tasviriy san'at. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
3. To'raxo'jayev, O. (2012). Xalq amaliy san'ati va tasviriy san'at. Toshkent: Adabiyot va san'at.
4. Muhammadjonov, F. (2008). San'at va madaniyatdagi milliy qadriyatlar. Toshkent: O'zbekiston davlat nashriyoti.
5. Davlatov, N. G. (2015). Inklyuziv ta'limda tasviriy san'atning o'rni. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
6. Akopyan, I. (2000). The Psychology of Color and Its Influence in Art. New York: Art Publishers.
7. Zayniddinov, M. (2017). Tasviriy san'at va milliy an'analar. Toshkent: San'at va madaniyat.
8. Soliev, B. (2014). Kompozitsiya va shakllarning san'atdagi o'rni. Toshkent: Fan va adabiyot.
9. Usmonov, S. (2011). San'at va rangshunoslik: Asosiy tushunchalar va tahlillar. Toshkent: Fan.
10. Petrov, A. (2003). Artistic Representation and National Identity. London: Routledge
11. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, and Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects and Corresponding Methods of Work with Pairing in the Autocad Software." International Journal on Orange Technologies 3.12 (2021): 211-216.
12. Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir qizi. "PERSPEKTIVA." INTERNATIONAL CONFERENCES. Vol. 1. No. 11. 2022.
13. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, and Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research in Universal Sciences 1.4 (2022): 70-81.

14. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorovich, and Muazzamoy Abduqodir qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research in Universal Sciences 1.3 (2022): 288-296.

15. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."

16. "UMUM TA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK FANINI O'QITISHNING HOZIR HOLATI." Oriental Art and Culture, Vol. 5, No. 6, 2024, pp. 65–69..

